

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Qvæstio Vltima. Proprietates relationis adnumerantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95892](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95892)

Quæst. Vltima, quæ sint Proprietas &c. 833

hoc vero omnes relationes sunt non mutue, nam licet potentie referantur ad obiectum, obiectum autem minime refertur relatione prædicamentali ad potentiam, & sic est in scientia respectu scibilis, &c. quia autem mutuo non se respiciunt illa extrema, & solum datur respectus ex parte vnius extremi, dicuntur relationes non mutue, sicut in cæteris generibus, quia mutuo se respiciunt, ad invicemque referuntur, dicuntur relationes resultantes in extremis primi, & secundi generis relationes mutue.

Aliqui ut Pater Hurtado negant in hoc genere dari relationem prædicamentalem, quod aperte pugnat cum Aristotele, nam ipse agens de relatione prædicamentali divisit illam in hæc tria genera: ergo ex sententia Aristotelis hoc genus est relatio prædicamentalis, nam in bona divisione omnia membra dividentia participant divisum, nec valet dicere cum Hurtado scientiam scire esse de obiecto non existente, & esse relationem transcendentalem, eamque non indigere alia relatione.

7 Non inquam hoc aliquid momenti importat; nam scientia non dicit relationem prædicamentalem dum obiectum non existit, sed statim ac actuale est, & actu existit, resultat relatio prædicamentalis in scientia, quod convincitur evidenter; nam potentia generativa dicit relationem transcendentalem ad generabile, & nihilominus dum actu generat, & genitum actu existit, resultat in potentia generativa patris relatio prædicamentalis, & ibi potentia relata transcendentem ad generabile refertur relatione prædicamentali ad genitum, ita similiter scientia, quæ ad scibile, & intellectus ad intelligibile referuntur relationibus transcendentibus quando actu existunt, talia obiecta ad illa referuntur scientia, & potentia relatione prædicamentali, in quo nullum inveniri potest inconveniens.

8 Tandem aliqui volunt contradicere Aristoteli in hoc quod dixit, nimirum quod hoc genus relationis non dicat ullam relationem mutuum, ipsi enim asserunt tam mutuo se respicere scientiam, & scibile, ac Patrem, & filium: sed hoc falsissimum est.

9 Primo, quia omnis ratio obiectiva in qua debet fundari relatio est aut veritas, aut bonitas: sed veritas, & bonitas addunt supra ens solum negationem ut latissime probatum manet à me in metaphysica, & in negatione non fundatur positivus respectus: ergo nullum obiectum scientiæ, aut potentiæ dicit relationem realem ad potentiam vel scientiam.

10 Secundo, quia tota ratio quare in hoc genere datur relatio, est quia scientia, & potentia mensurantur, & specificantur ab obiecto, ab ipsoque dependent: sed obiectum nec mensuratur, nec specificatur, nec dependet à potentijs, & scientijs; ergo non dicant relationem ad illas, quod affirmat aperte Divus Thomas in 1. dist. 30. q. 1. art. 3. ad 3. & 1. p. q. 13. art. 7. estque hæc veritas tanta consensione recepta ut non liceat, ait Suarez, Philosophis in dubium revocari, ratio sumenda denique est ex peculiari specificationis, & commensurationis, quam habent potentiæ, habitus, & res similes ad obiecta sua, nam formaliter solum consistit in habitudine quam ex natura sua habent ad obiecta secundum quem ei commensurantur, obiectum vero in hoc nullam habet propriam causalitatem, sed rationem termini specificantis; nam licet alioqui posset esse movens, aut active aut finaliter, tamen ut extremum huius relationis sub nulla harum rationum consideratur, sed solum ut est id cui talis res commensuratur, sub hac autem ratione ipsum non concurret ut ordinabile ad aliud, sed solum ut id ad quod aliud ordinatur, & ideo ex vi talis rationis fundandi non oritur relatio in utroque extremo, sed in solo illo quod alteri commensuratur: hæc ergo de causa relationes huius generis ex propria ratione formali sui fundamenti non mutue sunt, quia tria sunt in his generibus quæ rationem causæ inducat relationes, quæ in ipsis continentur, fundamentum nimirum, ratio fundandi, & terminus, ipsorum significationem opere pretium duxi explicare: fundamentum significat subiectum illud, ex quo resultat relatio, & in quo remanet intrinsecè, ut ipsum referat ad terminum, seu principium intrinsecum, propter quod una res aliam respicit; terminus autem significat rem illam extrinsecam, quam respicit, ratio fundandi est id quod præstat ut una res respiciat aliam, seu est ratio formalis propter quam resultat relatio in fundamento, v.g. in primo genere entitates Petri, & Pauli sunt fundamentum identitatis: convenientia, est ratio fundandi; entitas Pauli est terminus relationis Petri in secundo genere; substantia genita est terminus paternitatis, generatio activa est ratio fundandi, potentia generativa est fundamentum illius. In tertio genere entitas scientiæ est fundamentum relationis, mensuratio, aut dependentia scientiæ ab obiecto est ratio fundandi, ipsum obiectum est terminus illius relationis.

QVÆSTIO VLTIMA

Proprietates relationis adnumerantur.

QUATVOR proprietates assignavit Aristoteles relativis. Prima est habere contrarium, quod si intelligitur de propria contrarietate non ratione sui, sed ratione sui fundamenti debet intelligi hæc proprietas, nam relativa quatenus relativa sunt non habent contrarium, ut docet Aristoteles in prædicamento qualitatis, & ratio est evidens, primo, quia contraria sunt, quæ ab eodem subiecto mutuo se expellunt; sed una relatio non est forma expellens aliam ab eodem subiecto, & fundamento; imo repugnat quod relatio siue distinguatur ex natura rei à fundamento, siue solum ratione informet, & afficiat fundamentum oppositæ relationis ob essentialem, & realem distinctionem relationis à termino; ergo relativa non sunt proprie contraria.

Secundo, quia contrariorum potest vnum concipi sine alio, ut calor sine frigidityte; at vero relationes non possunt, sed licet hæc contrarietas conveniat relationibus ratione fundamenti, hoc non debet intelligi una respectu omnium relationum illarum, quæ in contrarijs qualitatibus

tibus fundantur ut in albedine, & nigredine, &c.

3. Alio modo potest intelligi hæc proprietas non sumendo contrarietatem propriæ, sed late pro oppositione, & hæc est duplex, alia est relativa, alia est terminativa, illa intelligitur inter relationem unius extremi, & alteram correspondentem in alio extremo (ut optime explicat Pater Suarez) aut inter unum relatum, & correlativum eius, hæc inter relationem, & terminum eius, sed cum hoc discrimine quod oppositio terminativa est generalis omnibus relationibus etiam non mutuis, & sic formalissime convenit relationi ut sic, consistit autem hoc, quod relativum ut sic, & terminus habent inter se talem habitudinem, & conditiones ita distantes, ut necessario requirant inter se distinctionem, nam relativum est id quod aliud respicit, terminus autem est id quod respicitur ab alio, atque ita ex proprijs rationibus requirunt alicuiusmodi, ut sic dicam.

4. Oppositio autem relativa non est universalis (inquit Suarez) omnibus relationibus realibus vere, ac secundum rem, nam relationibus non mutuis non convenit, quamvis modo nostro concipiendi fingi posset, ac si conveniret, quod ad præsens nihil refert, inter relativa autem realia, ac mutua, ac relationes ipsas intercedit relativa oppositio, quæ non consistit in hoc quod una respiciat aliam ut terminum, quia iam utraque oppositio in unam coarctat oppositionem, sed in hoc quod una respiciat ut terminum id quod est fundamentum alterius, & è converso seu quod idem est, quia habent oppositas rationes, nam una refert suum subiectum ad aliud, alia vero è contrario refert illud aliud ad id quod erat subiectum alterius, ex qua talem inter se habent repugnantiam, ut non possint ambæ relationes vni, & eidem simul inesse, quia non potest unum, & idem esse fundamentum, & terminus respectu eiusdem.

5. Secunda proprietas est quod relatio suscipiat magis & minus, quæ ita intelligenda est, ut relatio non ratione sui, sed fundamenti suscipientis propriæ magis, & minus, dicatur etiam suscipere magis & minus, quia ipsa non potest intendi, & remitti in se formaliter loquendo cum essentialiter consistat in indivisibili, ut constat in relatione similitudinis, referente unum album ad aliud cum quo convenit, non solum in entitate albedinis, sed in gradibus, nomine ergo magis, & minus in relationibus non est propter realem varietatem, relatio enim æqualitatis, v.g. propriæ dictæ non suscipit magis, & minus, ut bene notavit Suarez ex Fonseca lib. 5. metaph. cap. 15. sect. 2. quia in indivisibili consistit, nam si ex duobus æqualibus alterum crescat, non sunt minus æqualia, sed perit æqualitas, inæqualitas vero esse potest maior, & minor propter maiorem, & minorem recessum à perfectæ æqualitate, si ergo dicuntur quedam relativa suscipere magis, & minus, id est, denominari magis, & minus, esset alia per accessum, vel recessum ab uno perfecto termino, non per intentionem, aut remissionem, tamen illæ relationes maioris, & minoris inæqualitatis, revera sunt diversæ, & non eadem, quæ augeatur, vel minuat, quia termini, & fundamenta earum sunt diversæ, & proportionales in

quibus consistunt sunt diversæ, sunt etiam diversæ, atque ita unaquæque in suo gradu inæqualitatis in indivisibili consistit.

Tertia proprietas est relata dici ad convertentiam, hoc est mutuo inferri ex alio, ut est pater, ergo habet filium; est filius, ergo habet patrem.

Quarta proprietas constat ex supradictis, ubi explicuimus quo pacto relationes sint simul natura, cognitione, & definitione.

DISPUTATIO XIII.

De sex ultimis Prædicamentis.

QUESTIO I.

Quid sit actio, & quod duplex, & quid sit passio.

PRI MA conclusio: actio est ratio formalis, per quam causa activa reducitur in actum, & denominatur agens, seu est actus ultimus causæ activæ, dicitur actus ultimus, ut rejiciatur omnis forma permanens, quæ mediante, agens operatur, sive hæc sit substantialis ut in compositis ex materia, & forma, sive accidentalis, cuiusmodi sunt potentia, & habitus, quibus mediantibus causa agit, sed non tanquam per ultimum actum, seu rationem formalem, sed tanquam per primum actum, solum enim actus secundus est ipsa actio, seu actus ultimus, nisi enim omnibus his principijs, quæ actus primos vocamus, superveniat actio, tanquam ultima ratio formalis nihil fiet.

Quod autem actio sit ratio formalis, &c. sic probatur, quia causa activa in actu primo præcise considerata non intelligitur agere, nec denominatur agens, sed potens agere, ergo per aliquam rationem formalem reducitur in actum à qua denominatur agens, & agere, sicut intelligitur per aliquam rationem formalem denominatur intelligens, & à potentia extrahitur in actum, sed hæc ratio formalis est actio, alias quam de denominationem dabit actio? aut quod effectum nominem formalem constitueret. Probat minor, actio denominatur agens, ideo enim visio denominatur videns, & intellectio intelligens, quia visio est actio videndi, & intellectio intelligendi: ergo actio est essentialiter actus agens, ut agens est pater consequentia, quia ratio formalis per quam constituitur agens in actu, est essentialiter actus illius, sicut ratio formalis constituit agens in potentia est potentia illius: ergo actio, per quam reducitur agens ad actum est ratio formalis, & actus illius.

Primo dividitur actio in substantialem, & accidentalem; substantialis est productio substantiæ ut generatio hominis.

Actio accidentalis est productio alicuius accidentis.